

บทที่ 3

การพิจารณาข้อถกเถียงซึ่งสนับสนุนความเป็นเหตุผลของการเอาเปรียบสาธารณชน

จากข้อถกเถียงต่าง ๆ ที่ยกมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า เหตุผล 2 ข้อของโอลสันที่ใช้สนับสนุนการเอาเปรียบสาธารณชนนั้นมีแทรกอยู่ในข้อถกเถียงเกือบทุกอัน ดังนั้นในการพิจารณาความเหมาะสมหรือความเป็นเหตุผลของการเอาเปรียบสาธารณชนที่จะทำต่อไปจึงจะสนใจเน้นที่เหตุผลของโอลสันเป็นหลัก

เราควรเริ่มจากการทำความเข้าใจเรื่องความเป็นเหตุผลในทัศนะของโอลสันเสียก่อน เขากล่าวว่า "เงื่อนไขประการเดียวคือ พฤติกรรมของแต่ละคนในกลุ่มหรือองค์กรขนาดใหญ่ที่ต้องการก็คือ เป็นพฤติกรรมที่มีความเป็นเหตุผลอย่างทั่วไป ในความหมายที่ว่าวัตถุประสงค์ของพวกเขา, ไม่ว่าจะ มีลักษณะการเห็นแก่ตัวหรือไม่ก็ตาม, จะต้องพยายามได้มาด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ และได้ผล"⁹ (Olson 1965: 64-65)

จากข้อความนี้เราทราบว่าความเป็นเหตุผลในทัศนะของโอลสันคือ คุณสมบัติของวิธีการหาการกระทำใด ทำให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพก็เป็นการกระทำที่มีความเป็นเหตุผล ทั้งนี้ไม่จำกัดว่าวัตถุประสงค์ของการกระทำดังกล่าวจะมีลักษณะอย่างไร จะเป็นความเห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่คนอื่นก็ได้

โอลสันยืนยันว่า ความเป็นเหตุผลที่เขาใช้ในทฤษฎีของเขาไม่ได้ใช้เป็นสมมติฐานเบื้องต้นแบบที่ใช้กันในตัวแบบหรือทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ เขาไม่ได้สมมติฐานว่า พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ เป็นพฤติกรรมที่มีความเป็นเหตุผลในแง่ที่เป็นวิธีที่ดีกว่าวิธีอื่น ๆ ในการสืบทอดผลประโยชน์ส่วนตัวของคนผู้นั้น ความคิดเช่นนี้เป็นที่ใช้กันโดยทั่วไปในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ แม้แต่การที่คน ๆ หนึ่งทำอะไรเพื่อคนอื่น ๆ ก็ถูกมองว่านั่น เป็นวิธีที่เขาจะได้ "ผลประโยชน์" (utility) มากกว่าวิธีอื่น ๆ โอลสันวิจารณ์การตั้งสมมติฐานเช่นนี้ว่า จะทำให้ทฤษฎีดังกล่าวไม่สามารถหาหลักฐานมาปฏิเสธความถูกต้องของคนได้ และกลายเป็นทฤษฎีที่ถูกต้องในแง่ของความสอดคล้องทางตรรกวิทยาเท่านั้น (Olson 1965: note 91)

ดังนั้น เมื่อโอลสันบอกว่า การกระทำแบบใดมีความเป็นเหตุผล เราจึงแน่ใจได้ว่า เขาไม่ได้เสนอให้เรา เข้าใจการกระทำนั้น ๆ ด้วยสมมติฐานอย่างหนึ่งอย่างใดที่ปฏิเสธไม่ได้ แต่ว่า เขากำลังบอกเราว่า การกระทำแบบนั้น เป็นสิ่งที่ควรกระทำไม่ว่าเราจะเป็นคนอย่างไรก็ตาม หากวิธีการอันหนึ่งจะทำให้เราประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว วิธีการนั้นก็ เป็นวิธีการที่มีความเป็นเหตุผล

โอลสันพูดถึงพฤติกรรมและท่าทีของบรรดาคนงานในสหภาพแรงงานว่า เป็นตัวแบบของ ความเป็นเหตุผลได้อย่างเหมาะสม เมื่อพวกเขาหวังจะให้ทุกคน เข้าประชุมแต่ตัวเองต่างก็ไม่ได้ เข้า ทั้งนี้เพราะ เขาจะได้รับประโยชน์จากความสำเร็จของสหภาพไม่ว่า เขาจะ เข้าร่วมประชุม หรือไม่ก็ตาม และตัว เขาเองก็อาจไม่สามารถช่วยให้เกิดความสำเร็จอะไรแก่สหภาพจน เป็นที่ สังเกตได้ (Olson 1965: 86) จากตัวอย่างนี้ เราจะเห็นว่าเหตุผลในการไม่เข้าร่วมกัน เพื่อทำประโยชน์ส่วนรวมซึ่งตัวเองก็เป็นส่วนหนึ่งอยู่ด้วยนั้น มีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ

1. อาศัยความหมายของสาธารณสมบัติ สมาชิกของสังคมที่มีความเห็นแก่ตัวจะไม่ เข้าร่วมกับคนอื่น ๆ เพื่อสร้างสาธารณสมบัติ เพราะไม่ว่าเขาจะ เข้าร่วมหรือไม่ก็ตาม เขาก็ จะได้รับประโยชน์ เช่นเดียวกับผู้อื่น เมื่อสาธารณสมบัตินั้น เกิดขึ้น

2. อาศัยความหมายของกลุ่มขนาดใหญ่ สมาชิกของสังคมที่มีความเป็น เหตุผลจะไม่ เข้าร่วมกับคนอื่น ๆ เพื่อสร้างสาธารณสมบัติ เพราะส่วนร่วมของ เขาจะไม่มีผลที่สังเกตได้ต่อ สาธารณสมบัตินั้น หรือสมาชิกคนอื่น ๆ อันอาจก่อให้เกิดปฏิกริยาขึ้นได้

ในการพิจารณาความเป็น เหตุผลของการเอา เบียดสาธารณชนนั้น บางครั้งลักษณะของ สาธารณสมบัติที่ต้องการจะ ให้เกิดขึ้นจะ เข้ามามีส่วน เกี่ยวข้องด้วย ความแตกต่างหลากหลายของ สาธารณสมบัติทำให้ยากที่จะพิจารณา เรื่องนี้ได้ อย่าง เป็นการทั่วไป เช่น การสร้างสะพานย่อม ต่างจากการรักษาความสะอาด เป็นต้น หากมองในแง่ของจำนวนคนที่ต้องการ สำหรับการสร้าง สาธารณสมบัติหรือส่วนร่วมที่เป็นเงินแล้ว เราจะพบกรณีหลายกรณีที่มีขีดจำกัดขั้นต่ำและขีดจำกัด ขั้นสูง กล่าวคือ สาธารณสมบัติบางอย่างหากไม่มีการร่วมมือกันหรือไม่มีทุนถึงระดับหนึ่งแล้ว จะไม่เกิดขึ้น และบางอย่าง เมื่อการร่วมมือหรือทุนมากถึงระดับหนึ่งแล้ว เกินกว่านั้นไปจะ เป็น ส่วนที่ไม่จำเป็นหรือไม่คุ้มที่จะ เข้าร่วมหรือลงทุน สาธารณสมบัติบางอย่างมีขีดจำกัดขั้นต่ำอย่าง เดียว คือเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องการร่วมมือต่อไปเรื่อย ๆ เช่น ความสงบเรียบร้อยของ

บ้านเมือง เป็นต้น บางอย่างมีแต่ขีดจำกัดชั้นสูง เช่น ความสะอาดของบ้านเมือง, สนามหญ้า ในส่วนสาธารณะที่สวยงาม (ไม่มีรอยทางเดินลัดสนาม) เป็นต้น บางอย่างก็มีขีดจำกัดทั้ง 2 ชั้น ตัวอย่างที่ดีอันหนึ่งคือ การชนะเลือกตั้ง ซึ่งจำนวนคนเพียงคนเดียวที่มากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งก็เป็นการเพียงพอให้ชนะแล้ว

ปัญหาส่วนใหญ่ของการเอาเปรียบสาธารณชนมักเป็นผลมาจากการที่เราไม่สามารถทราบได้ว่าจะมีคนร่วมมือเพื่อสาธารณสมบัตินั้นเพียงพอหรือไม่ สำหรับการวิเคราะห์ของโอลสันนั้น เขาพิจารณาการตัดสินใจของคน ๆ หนึ่งว่า จะเข้าร่วมหรือไม่ โดยดูว่าการร่วมมือของเขาจะให้ผลตอบแทนหรือไม่เพียงพอ โดยคิดถึงความน่าจะเป็นของการมีส่วนร่วมของคนอื่น ๆ ด้วยโอลสัน (Olson 1965: 48) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้กลุ่มขนาดใหญ่ไม่สามารถร่วมกันสร้างสาธารณสมบัติว่าเป็นเพราะ ผลตอบแทนที่คนเข้าร่วมจะได้รับจะน้อยลงเมื่อกลุ่มใหญ่ขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้ไม่มีแรงจูงใจที่จะเข้าร่วม นอกจากนั้นยิ่งกลุ่มใหญ่ขึ้นเท่าไร ก็ต้องการการจัดองค์การที่ใหญ่ขึ้น เป็นเงาตามตัว ด้วยเหตุนี้ กลุ่มที่ใหญ่มาก ๆ จึงไม่สามารถสร้างสาธารณสมบัติของตนขึ้นมาได้เลยแม้แต่น้อย เมื่อแต่ละคนในกลุ่มไม่เห็นว่าจะได้ผลตอบแทนอะไรจากการเข้าร่วม สาธารณสมบัติ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็จากการร่วมมือกันของคนในสังคมดังกล่าวจึงเกิดขึ้นไม่ได้

ความเป็นเหตุผลของการที่คนไม่ยอมเข้าร่วมมือหรือการเอาเปรียบสาธารณชนนี้ ทางหนึ่งที่เราอาจจะพิจารณาได้ก็คือการพิจารณาจากเหตุผล 2 ข้อของโอลสันร่วมกับมโนทัศน์ เรื่องความเป็นเหตุผลของเขา ซึ่งทางนี้เราจะดูกันในส่วนของที่เหลือของบทนี้ ส่วนทางอื่น เราจะดูกันในบทต่อไป

ความเป็นเหตุผลในทัศนะของโอลสัน ก็คือการที่เราเลือกทำควาวิธิการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ ทั้งนี้ไม่จำกัดว่า เราจะเป็นคนอย่างไร การมองแบบนี้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เป็นทัศนะที่ใช้กับเหตุผลข้อที่ 2 ของเขาเท่านั้น เหตุผลข้อที่ 2 ของเขาเกี่ยวกับทฤษฎีกลุ่มขนาดใหญ่ที่ว่า ในกลุ่มที่มีคนจำนวนมากจริง ๆ นั้น ส่วนร่วมของแต่ละคนเป็นสิ่งที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบอะไรกับสาธารณสมบัติ หรือผลได้ผลเสียของคนอื่นคนหนึ่งคนใดอย่าง เป็นที่สังเกตได้เลย กล่าวคือ หากเขาร่วมมือด้วยสาธารณสมบัติก็จะไม่เพิ่มขึ้นจนเป็นที่สังเกตได้ เพราะส่วนร่วมของเขาเมื่อเทียบกับทั้งหมดแล้ว เป็นส่วนที่เล็กน้อยมาก และเมื่อเฉลี่ยออกไปยังสมาชิกอื่น ๆ แล้ว ผลของมันก็ย่อมสังเกตไม่ได้ไปใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนี้ หากเป้าหมายของเราคือการสร้างสาธารณสมบัติแล้ว การร่วมมือของเราจะไม่ใช่วิธีที่จะทำให้บรรลุผลสมความต้องการได้

อย่างแน่นอน การกระทำที่ไม่ทำให้เกิดผลอะไรย่อมกล่าวไม่ได้ว่า เป็นการกระทำที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การร่วมมือสร้างสาธารณสมบัติในกลุ่มขนาดใหญ่เป็นการกระทำที่ไร้ความเป็น เหตุผล

หากการอ้างเหตุผลข้างต้นนี้ถูกต้องแล้ว ด้วยเหตุผลข้อ 2 ของโอลสันข้อเดียว เราสามารถบอกได้แล้วว่า การเอาเปรียบสาธารณชนมีความเป็น เหตุผลและดูเหมือนว่า โอลสันหมายความว่าอย่างนั้นจริง ๆ ในงานของเขา เขายังเสริมด้วยว่า แม้แต่คนที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น ก็คิดเช่นนี้ เขายกตัวอย่างว่า ชาวนาที่เห็นแก่เพื่อนชาวนาคนอื่น ๆ มากกว่าเห็นแก่ตัว เองจะไม่จำกัดผลผลิตของตนเอง เพื่อหวังจะเพิ่มราคาข้าวเปลือกในตลาดอย่างแน่นอน เพราะเขารู้ว่า การเสียสละของเขาจะไม่ก่อให้เกิดผลที่ใครจะสังเกตได้เลย "ชาวนาที่มีความเป็นเหตุผล, ไม่ว่าจะเห็นแก่ผู้อื่นขนาดไหน, จะไม่ทำอะไรที่เหลวไหลไร้ผลอย่างเช่นการเสียสละดังกล่าวเลย แต่เขาจะหันไปทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นในทางที่จะทำให้ได้ผลที่รับรู้ได้ต่อใครบางคนมากกว่า" (Olson 1965: 64)

ปัญหาที่เราควรสนใจในที่นี้ก็คือ ทำไมโอลสันจึงต้องอ้างเหตุผลถึง 2 ข้อในเมื่อข้อเดียวก็น่าจะพออยู่แล้ว เราอาจตอบออกมาทันทีว่า เพราะการอธิบายการเอาเปรียบสาธารณชนของเขาต้องอาศัยความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นสมมติฐานเสริมนั่นเอง แต่โอลสันยอมรับข้อนี้ไม่ได้ เพราะเขายืนยันไว้ดังกล่ามาแล้วว่า เขาไม่ได้มีสมมติฐานแบบเดียวกับที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ทั่วไปมีอยู่ เพราะนั้นย่อมหมายความว่า ทฤษฎีของเขาจริงโดยคำพูดเท่านั้น ที่เขาอ้างเหตุผลอีกข้อหนึ่งขึ้นมาก็เพราะ พฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว เพียงแต่สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มขนาดใหญ่นี้เป็นอย่างดี เท่านั้น (Olson 1965: 64)

คำถามของเราในอีกทางหนึ่งว่า การที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสาธารณสมบัติเป็นการกระทำที่ไม่มีความเป็น เหตุผลนั้น จะทำให้การไม่เข้าร่วมเป็นการกระทำที่มีความเป็นเหตุผล หรือไม่? คำถามนี้ฟังดูเหลวไหล เพราะการร่วมมือย่อมเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับการไม่ร่วมมือ และเมื่อการร่วมมือไร้ความเป็น เหตุผล การไม่ร่วมมือย่อมจะมีความเป็น เหตุผลอย่างแน่นอน แต่คำถามนี้เป็นคำถามที่ถามได้ในมโนทัศน์เรื่องความเป็น เหตุผลของโอลสัน อย่างน้อยเราก็มีสิทธิ์ที่จะรู้ว่า การไม่ร่วมมือในการสร้างสาธารณสมบัติของคน ๆ หนึ่ง เป็นวิธีที่จะทำให้เขาได้อะไรอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ก่อนที่จะยอมรับว่าเป็นการกระทำที่มีความเป็น

เหตุผลตามทัศนะของโอลสัน

โอลสันแทบจะไม่เคยบอกเลยว่า คนที่ไม่ใช่คนที่เห็นแก่ผู้อื่นอย่างชวานาที่กล่าวถึงข้างต้นนั้น เขาเอาส่วนร่วมนั้นไปทำอะไรอื่นหรือไม่ เมื่อไม่ได้ร่วมมือสร้างสาธารณสมบัติที่เป็น เช่นนี้ อาจเข้าใจได้ว่าเขาไม่สนใจประเด็นนี้ หรืออาจเข้าใจได้ว่าการที่เขาไม่พูดถึงประเด็นนี้ ก็เพื่อจะได้ไม่ต้องทำให้คนที่ไม่ร่วมมือเป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัวก็ได้ เพราะถ้าเป็น เช่นกรณีหลังนี้แล้ว ทฤษฎีของเขาจะไม่ต่างกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ ซึ่งเขาไม่เห็นด้วย (Olson 1965: 160 note 91) แต่มีอย่างน้อยอยู่ครั้งหนึ่ง ที่เขาพูดถึงการตัดสินใจของคนในกลุ่มขนาดต่าง ๆ ว่า คนเหล่านั้นทำอย่างไร เขากล่าวว่า เราจะตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเพื่อสาธารณสมบัติ ของกลุ่มขนาดต่าง ๆ กันได้อย่างน่าพึงพอใจ หากศึกษาถึงค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ที่คนแต่ละคนในกลุ่มจะได้จากหนทางต่าง ๆ ของพฤติกรรมที่เขาเลือกได้ (Olson 1965: 21) ความหมายของ เขาก็คือหากเราให้อิสระแก่คนแต่ละคนที่จะใช้ทรัพยากรของเขา เพื่อผลประโยชน์ของตัวเองแล้ว เราจะเห็นว่า พฤติกรรมของเขาในกลุ่มเล็กจะเหมือนกัน หรือต่างกันกับในกลุ่มใหญ่ ข้อความนี้สำคัญมากเพราะ เป็นพื้นฐานทางทฤษฎีของเขาเกี่ยวกับกลุ่มขนาดต่าง ๆ และดังที่ได้เคยกล่าวไว้แล้วว่า โอลสันบอกว่าสาเหตุหนึ่งที่กลุ่มขนาดใหญ่ไม่สามารถร่วมมือกันได้นั้น เพราะสมาชิกแต่ละคนไม่ได้ประโยชน์จากการร่วมมือของตนอย่างน่าพอใจ ดังนั้น อาจกล่าวได้อีกอย่างว่า ที่สมาชิกของสังคมหรือกลุ่มขนาดใหญ่ไม่เข้าร่วมสร้างสาธารณสมบัติ นั้น เป็นเพราะเขาได้ประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว

เมื่อเป็นเช่นนั้น เราย่อมอยู่ในฐานะที่จะตอบคำถามที่เราตั้งขึ้นได้แล้วว่า ทำไม การไม่ร่วมมือสร้างสาธารณสมบัติ เป็นการกระทำที่มีความ เป็น เหตุผลตามทัศนะของโอลสัน คำตอบก็คือ เพราะการกระทำดังกล่าว เป็นวิธีที่เขาจะได้สิ่งที่เขาต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ นั้นเอง

ถึงแม้ว่า เราจะไม่คิดว่า เขาจะ เอาทรัพยากรไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวในทางอื่น ดังกล่าวแล้วนั้นก็ตาม การไม่ร่วมมือสร้างสาธารณสมบัติโดยอยู่เฉยๆ ก็เป็นการกระทำที่มีความ เป็น เหตุผลตามความหมายของโอลสันแล้ว เพราะอย่างน้อย เขาก็มีเงิน 100 ปอนด์อยู่กับตัว

ข้อสรุปของประเด็นนี้ก็คือ เหตุผลข้อเดียวของโอลสันซึ่ง เขาอ้างว่า ทำให้การร่วมมือ ในการสร้างสาธารณสมบัติของกลุ่มใหญ่เป็นการกระทำที่ไม่มีความ เป็น เหตุผลนั้น ความจริงแล้ว

วางอยู่บนสมมติฐานว่ามนุษย์เห็นแก่ตัว ไม่ใช่ว่าพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัวเพียงแต่สอดคล้องกับ
ทฤษฎีของเขาตามที่เขากล่าวอ้าง เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ยังเป็นไปได้ที่ทฤษฎีกลุ่มใหญ่ของเขาจะไม่เป็นเพียงความจริงใน
ทางทฤษฎีเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า คนที่เป็นคนเห็นแก่ผู้อื่นจะเห็นว่า การร่วมมือสร้าง
สาธารณสมบัติในกลุ่มใหญ่ เป็นการกระทำที่มีความ เป็น เหตุผลหรือไม่ หากพวกนี้ก็เชื่อ เช่นเดียว
กับคนที่ มีความเห็นแก่ตัวแล้ว ทศนะของโอลสัน เรื่องความ เป็น เหตุผลของการกระทำในกลุ่มใหญ่
ก็ยังใช้ได้อยู่ ถ้าหากเป็นเช่นนี้จริง เราก็ต้องยอมรับว่า การเอาเปรียบสาธารณชนเป็นการ
กระทำที่มีความ เป็น เหตุผล และไม่ขัดแย้งกับศีลธรรมอีกด้วย

ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับทฤษฎีกลุ่มขนาดใหญ่ของโอลสันก็คือ เราไม่มีความ เป็น เหตุผล
ที่จะไปทำอะไรที่ดูแล้วไม่มีโอกาสที่ จะประสบผลสำเร็จและไม่มีประสิทธิภาพ ลักษณะของการ
กระทำประเภทนี้ ก็คือเป็นการกระทำที่มี "ผลที่ไม่สามารถรับรู้ได้" (imperceptible effect)
หรือ "ผลที่ไม่สามารถสังเกตได้" (unnoticeable effect) คำ 2 คำนี้ โอลสันใช้แทนกันไปมาใน
ความหมายอย่างเดียวกัน การมีส่วนร่วมของคน ๆ หนึ่งในกลุ่มขนาดใหญ่ของโอลสัน ก็คือการ
กระทำประเภทนี้เอง เพราะความหมายของกลุ่มขนาดใหญ่ของเขา ก็คือ กลุ่มที่ส่วนร่วมของ
แต่ละคนจะไม่ก่อให้เกิดผลที่รับรู้ได้เลย ไม่ว่าจะต่อสาธารณสมบัติของกลุ่ม หรือต่อผลได้ผลเสีย
ของสมาชิกคนอื่นก็ตาม ดังนั้น การร่วมมือของแต่ละคนจึง เป็นการกระทำที่ไม่มี ความ เป็น เหตุผล
เพราะจะไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอะไรในผลที่จะเกิดขึ้น

โอลสันกล่าวว่า "ถึงแม้ว่าสมาชิกของกลุ่มขนาดใหญ่จะไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของ
ตนเองเลยก็ตาม เขาก็จะไม่มีส่วนร่วมในการสร้างสาธารณสมบัติอย่างมีความ เป็น เหตุผล
เพราะส่วนร่วมของเขาจะไม่สามารถรับรู้ได้" (Olson 1965: 64) แต่ข้อความนี้ ไบรอัน
แบร์รี่ (Brian Barry) แย้งว่า

นี่เป็นสิ่งที่เป็นไปได้อย่างแน่นอน ถ้าหากว่าส่วนร่วมของแต่ละคน "รับรู้ไม่ได้" จริง
ตามตัวอักษรแล้ว ส่วนร่วมทั้งหมดจะรวมกันเป็นอะไรขึ้นมาได้อย่างไร ? ในทางตรงกันข้าม
ถ้าหากสมาชิกหนึ่งแสนคนร่วมกันทำอะไรขึ้นมาสักอย่างแล้ว ส่วนร่วมของแต่ละคน ก็ย่อมมีค่า
เฉลี่ยของคนเท่ากับหนึ่งในแสน . . . สมมติว่า (เมื่อถึงระดับหนึ่งแล้ว) ในทุก ๆ หนึ่งปอนด์
ที่จ่ายไปเพื่อสร้างสาธารณสมบัติอย่างหนึ่งนั้น คนหนึ่งพันคนจะได้รับประโยชน์มีค่าคิดเป็นคนละ
สิบปอนด์ คนที่เห็นแก่ผู้อื่นคนหนึ่ง (ซึ่งอาจเป็นผู้หนึ่งที่จะได้รับผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้นนั้นด้วย

หรือไม่ก็ตาม) ย่อมเห็นอย่างชัดเจนว่า มันจะเป็นการใช้เงินอย่างคุ้มค่าของเขา¹⁰ (Barry 1978: 32)

ทางหนึ่งที่โอลสันอาจจะแย้งแบร์รีในเรื่องนี้ก็คือ มันแสดงว่าผลประโยชน์ที่มีค่าลึบปอนด์เป็นสิ่งที่คุณเห็นว่ารับรู้ได้ ถ้าหากว่า ผลมันน้อยจนรับรู้ไม่ได้ หรือไม่เกิดผลอะไรเลยจากเงินหนึ่งปอนด์นั้นแล้ว ก็คงไม่มีใครเห็นว่ามีความเป็นเหตุผลที่จะใช้เงินดังกล่าวกับการสร้างสาธารณสมบัติอันนั้น ซึ่งเรื่องนี้มีทางเป็นไปได้ ถ้าหากสาธารณสมบัติดังกล่าว เป็นประเภทที่ต้องใช้ทุนตั้งต้นสูง แบบที่ถ้าไม่มีทุนมากถึงขั้นนั้นแล้ว จะไม่เกิดประโยชน์อะไรจากสาธารณสมบัตินั้นเลย กรณีเช่นนี้มักจะเกิดขึ้น ในกลุ่มขนาดใหญ่ของโอลสัน เพราะอย่างน้อย ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดองค์กรขึ้นมาจัดการ

อาจมีคนแย้งโอลสันว่า คนอื่นอาจจะคิดเช่นเดียวกัน และทำให้ไม่มีใครได้รับประโยชน์จากสาธารณสมบัติซึ่งทุกคนต้องการได้ เรื่องนี้โอลสันตอบว่า "ในองค์การขนาดใหญ่ การไม่ได้รับค่าจ้างจากสมาชิกคนหนึ่งจะไม่เป็นการเพิ่มภาระให้แก่สมาชิกอื่น ๆ จนมีใครสังเกตได้เลย ดังนั้น คนที่มีความเป็นเหตุผลจะไม่เชื่อว่า ถ้าหากเขาไม่ร่วมกับองค์การในส่วนนี้แล้ว จะเป็นเหตุให้คนอื่น ๆ ทำตามบ้าง"¹¹ (Olson 1965: 12)

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า เรื่องผลที่สามารถรับรู้ได้ หรือสังเกตได้นี้เป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับทฤษฎีของโอลสัน เขาอธิบายว่า (Olson 1965: 45-46 note 67) เขาไม่ได้มีสมมติฐานว่า การสังเกตได้หรือไม่ได้ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ถ้าหากมีการประชาสัมพันธ์หรือวิธีการอื่นที่จะทำให้การไม่ร่วมมือของคนในกลุ่มเป็นที่รู้จัก และบอกให้รู้ด้วยว่ามีผลกระทบต่อคนอื่น ๆ มากน้อยเท่าใดแล้ว กลุ่มนั้นก็จะมีแนวโน้มไปเนื่องจากมีข้อมูลที่สมบูรณ์

มโนทัศน์ที่เป็นพื้นฐานของเรื่องผลที่สังเกตไม่ได้ หรือรับรู้ไม่ได้ นี้ ได้แก่ มโนทัศน์เรื่อง "ขีดจำกัด" (threshold) โอลสันอธิบายว่า การกระทำของคนเรานั้นเกี่ยวกับ "ขีดจำกัด" ของค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนที่เขาได้รับ กล่าวคือ หากยังไม่ถึงขีดนั้น เขาจะยังไม่ปฏิบัติตาม แต่ถ้าเลยขีดดังกล่าวขึ้นไปแล้ว เขาจึงจะกระทำ ดังจะเห็นได้จากการที่หลายคนไปเลือกตั้งในวันที่ฝนไม่ตก แต่ไม่ไปในวันที่ฝนตก เพราะการที่ฝนตกทำให้ค่าใช้จ่ายในการไป

เลือกตั้งเพิ่มขึ้นจน เขาสัง เกตได้ โอลสัน เปรียบ เทียบกับ เรื่องปฏิบัติการของร่างกายต่อความเจ็บปวดว่า ถ้าเราเอาปากกาหนีบมือให้แน่นขึ้นเรื่อย ๆ แล้ว จะถึงขีดหนึ่งที่เราจะเจ็บจนมีปฏิบัติการต่อความรู้สึกขนาดนั้น ในขณะที่เราจะไม่รู้สึกร่วมกับการจับมือที่ทากายกัน "ความบีบคั้นจะต้องมากถึงระดับหนึ่ง, หรือขีดจำกัดหนึ่ง, ก่อนที่ปฏิบัติการจะเกิดขึ้น" (Olson 1965: 164 note 102)

ดังนั้น เมื่อการร่วมมือสร้างสาธารณสมบัติของคน ๆ หนึ่งจะไม่ให้ผลตอบแทนแก่เขาอย่าง เป็นที่สังเกตได้ หรือรับรู้ได้แล้ว เขาย่อมจะไม่เข้าร่วม เนื่องจากผลประโยชน์ที่จะได้รับยังไม่ถึงขีดจำกัดที่จะทำให้เขาสนใจจะเข้าร่วม เช่นเดียวกัน หากการไม่เข้าร่วมของเขาจะไม่ทำให้ใครสังเกตได้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้ว เขาก็ย่อมมีความ เป็นเหตุผลที่จะ เชื่อว่า จะไม่มีใครมีปฏิกริยากับการไม่ร่วมมือของเขา จะไม่มีใครทำตาม เขาจนไม่เกิดสาธารณสมบัติด้วยเหตุนี้ โอลสันจึงเห็นว่า การไม่ร่วมมือในการสร้างสาธารณสมบัติ เป็นการกระทำที่ไม่มี ความเป็นเหตุผล เพราะการร่วมมือหรือไม่ร่วมมือของเขาจะไม่ทำให้เกิดความแตกต่างอะไร กับผลที่เกิดขึ้นให้เป็นที่รับรู้ได้เลย

คำถามที่เราตั้งเอาไว้คือ คนที่ไม่เห็นแก่ตัวจะ เชื่อเช่นนี้ด้วยหรือไม่ แต่ก่อนที่จะตอบคำถามนี้ การเชื่อมโยงประเด็นนี้ของโอลสันกับข้อถกเถียงของคนอื่นที่กล่าวถึงแล้วข้างต้น อาจจะทำให้เข้าใจชัดเจนขึ้น

ฮอลลิสอ้างถึงการประหยัคน้ำของคนว่า จะไม่ทำให้อะไรดีขึ้น ไม่ว่าคนอื่น ๆ จะร่วมกันประหยัหรือไม่ การประหยัของคนคนเดียว เมื่อเทียบกับของอีกหนึ่งล้านคนแล้ว "หากไม่เป็นการสูญเปล่า เนื่องจากพวกเขาไม่ประหยั ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นถ้าหากพวกเขาช่วยกันประหยั" ผลที่จะ เป็นประโยชน์ต่อสังคมนั้นจะ เกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับการกระทำของใครคนใดคนหนึ่ง เพราะส่วนที่ เขาจะทำให้เกิดขึ้นได้นั้น เล็กน้อยมากจนรับรู้ไม่ได้

สตราง เสริมขึ้นว่า เนื่องจากทุกคนสามารถคิดเช่นนี้ได้ถูกต้อง และความเสียหายจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่นั่นไม่ใช่ความคิดของใครคนใดคนหนึ่ง เขาไม่สามารถหยุดความเสียหายอันนั้นได้ด้วยการร่วมมือของตนเพียงคนเดียว ดังที่สตรางกล่าวถึง กรณีของการหลีกเลี่ยงภาษีว่า "แต่ละคนจะคิดว่า ถ้าเขาจ่ายภาษีส่วนของเขาแล้ว เขาก็จะเป็นคนเดียวเท่านั้นที่ท่าแบบนั้น ซึ่งเท่ากับว่าเขาจะเสียเงิน 100 มอนต์ของเขาไปโดยที่ไม่มีอะไรดีขึ้นมาเลย ไม่ว่าสำหรับตัวเขาเองหรือคนอื่น ๆ"

ทักส์เสนอว่า จากสมมติฐานเรื่องผลที่รับรู้ไม่ได้ ทำให้ปัญหาการเอาเปรียบสาธารณชน เป็นเรื่องของ Sorites Paradox เพราะไม่มีใครสามารถบอกได้ว่า ผลที่รับรู้ไม่ได้จะก่อให้เกิดผลเป็นสาธารณสมบัติซึ่งรับรู้ได้ได้อย่างไร

ผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวไม่จำเป็นต้อง เชื่อ เช่นเดียวกับสมาชิกในกลุ่มขนาดใหญ่ของไอลัน หรือสมาชิกของสังคมที่คนอื่น ๆ ที่กล่าวมานั้นอ้างถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากคนที่ไม่เห็นแก่ตัว (unselfish person) ของไอลัน หมายถึง คนที่เห็นแก่ผู้อื่น (altruist) เพราะคนที่เห็นแก่ผู้อื่นจะคิดถึงผลของการกระทำของเขาที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ซึ่งอาจจะหมายถึงคนเดียวหรือหลายคนหรือทั้งสังคมก็ได้ ในการนี้ของการร่วมมือเพื่อสาธารณสมบัติ ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่เห็นแก่ตัวหรือผู้ที่เพียงแต่ไม่เห็นแก่ตัว จะไม่คิดถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่นเลย

ผู้ที่เห็นแก่ผู้อื่นจะไม่เชื่อว่า ความเป็นเหตุผลขึ้นอยู่กับผลที่รับรู้ไม่ได้ของการกระทำได้อย่างไร ? ตัวอย่างของโกลเวอร์ (Glover 1975) จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเรื่องนี้ได้ดี

สมมติว่า หมู่บ้านแห่งหนึ่งมีชาวบ้านที่ปราศจากอาวุธอยู่ 100 คน ขณะที่ชาวบ้านกำลังรับประทานอาหารกลางวันอยู่นั้น มีโจร 100 คนบุกเข้าปล้นอาหารกลางวันจากชาวบ้าน โดยโจรแต่ละคนใช้อาวุธจี้ชาวบ้านเอาไว้คนละคนแล้ว รับประทานอาหารของชาวบ้านจนหมด เสร็จแล้วพวกโจรก็จากไป เช่นนี้เท่ากับว่าโจรแต่ละคนทำความเดือดร้อนต่อชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัด สิบคำหัดต่อมา . . . พวกโจรกลุ่มเดิมได้บุกเข้าไปในหมู่บ้านแห่งนั้นอีก จับชาวบ้านมัดเอาไว้ แล้วมองไปที่อาหารกลางวันของชาวบ้าน เป็นดังที่ได้คาดเอาไว้ คือแต่ละจานมีถั่ว 100 เม็ด ความสุขที่เกิดจากการรับประทานถั่ว 1 เม็ดนั้น ค่ากว่าชีวิตจำกัดซึ่งจะสังเกตความแตกต่างที่เกิดขึ้นได้ แทนที่โจรแต่ละคนจะรับประทานคนละหนึ่งจานเช่นคราวที่แล้ว คราวนี้โจรคนหนึ่งรับประทานถั่ว 1 เม็ด จากแต่ละจาน หลังจากเรียบร้อยแล้ว ก็จากไปด้วยความรู้สึกว่า พวกตนไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ชาวบ้านเลย แต่ละคนไม่ได้ทำร้ายชาวบ้านแต่ละคนมากถึงชีวิตจำกัดขึ้นค่าเลย¹² (Glover 1975: 174-175, quoted in Parfit 1984: 511 note 4)

จากตัวอย่างนี้ความเดือดร้อนที่ชาวบ้านได้รับจากการกระทำของโจรทั้ง 2 ครั้งนั้น รวมแต่ละครั้งแล้วเป็นปริมาณเท่ากันทั้งสองครั้ง แต่ครั้งที่ 2 แตกต่างจากครั้งแรกในสายตาของพวกโจร เพราะในครั้งนี้ โจรแต่ละคนเท่ากับไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ใครเลย เนื่องจากถั่ว 1 เม็ด ที่เอามาจากชาวบ้านคนหนึ่งจะไม่ทำให้ชาวบ้านคนนั้นสังเกตความแตกต่างระหว่างการได้รับประทานกับไม่ได้รับประทานถั่วเม็ดนั้นได้เลย ดังนั้น ด้วยวิธีปล้นครั้งที่ 2 พวกโจร

จึงเท่ากับไม่ได้ทำร้ายชาวบ้านคนใดคนหนึ่ง เลยแม้แต่คนเดียว

ข้อสรุปของพวกโจรดังกล่าว ในการปล้นครั้งที่สองนั้น ย่อมไม่เป็นความจริง เพราะความเดือดร้อนที่ชาวบ้านแต่ละคนได้รับนั้น เท่ากันกับการปล้นครั้งแรก โกลเวอร์เสนอ ตัวอย่างนี้ขึ้นมา เพื่อแสดงว่า ในกรณีที่เป็นประเภทเดียวกับการประหยัดไฟฟ้าในช่วงที่ขาดแคลน นั้น ถึงแม้ว่าผลของการไม่ประหยัดของเรา เมื่อกระจายไปยังทุกคนในสังคมแล้ว จะไม่สามารถรับรู้ได้ก็ตาม เราไม่ควรจะถือว่า ผลกระทบของการกระทำนั้นมีค่าเท่ากับศูนย์ เพราะจะทำให้เราต้องยอมรับข้อสรุปของพวกโจรในการปล้นครั้งที่สอง เนื่องจากการกระทำจำนวนกี่ครั้งก็ตาม เมื่อคู่กับผลอันรับรู้ไม่ได้ของการกระทำแต่ละครั้ง ซึ่งเราให้มิตค่าเท่ากับศูนย์นั้นแล้วย่อมมีค่าเท่ากับศูนย์ กล่าวคือ พวกโจรไม่ได้ทำความเดือดร้อนอะไรให้กับชาวบ้านเลย เช่นเดียวกับการที่เราอาจจะคิดว่าการเอาเปรียบสาธารณชนด้วยการไม่ประหยัดไฟฟ้าในยามขาดแคลนจะไม่ทำให้เกิดเหตุการณ์แตกต่างกับการที่เราจะประหยัดแต่อย่างใด โกลเวอร์กล่าวว่า

แต่ตรงกันข้าม ข้าพเจ้าต้องการจะถกเถียงว่า ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในกรณีเช่นนั้น ควรจะถือว่ามีค่าตามสัดส่วนที่การกระทำนั้นมีส่วนทำให้เกิดขึ้น แทนที่จะถือว่ามีค่าเท่ากับศูนย์ ขอให้เราเรียกการมองแบบนี้ว่า "หลักของการแบ่งส่วนได้" (Principle of Divisibility) หลักนี้กล่าวว่า ในกรณีที่ความเดือดร้อนเป็นเรื่องของระดับมากน้อย การกระทำที่ก่อผลต่ำกว่าขีดจำกัด ก็ถือว่ามีคามผิดทราบใดที่การกระทำก่อให้เกิดความเดือดร้อน และเมื่อไรที่การกระทำเช่นเดียวกับการกระทำของข้าพเจ้า 100 ครั้ง เป็นเหตุจำเป็นให้เกิดความแตกต่างที่สัมผัสได้แล้ว ก็เท่ากับว่า ข้าพเจ้าได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อน มีค่าเท่ากับหนึ่งในร้อยของความเดือดร้อนที่สัมผัสได้นี้³ (Glover 1975: 174-175, quoted in Parfit 1984: 511, note 44)

ถ้าหากเรายอมรับ "หลักของการแบ่งส่วนได้" ของโกลเวอร์นี้แล้ว เราคงเห็นด้วยกับเขาว่า เมื่อใดก็ตามที่การเอาเปรียบสาธารณชนของเราเป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว เราต้องรับผิดชอบส่วนหนึ่งของความเสียหายนั้น ตัวอย่าง เช่น ถ้าหากมีการไม่ประหยัดน้ำในเวลาที่เกิดความขาดแคลนจนเดือดร้อนกันไปทั้งสังคมแล้ว แม้ว่าเราจะเป็นเพียงสมาชิกคนหนึ่งในหนึ่งล้านคนก็ตาม หลักของการแบ่งส่วนได้ จะบอกว่าเรามีส่วนทำ ความเดือดร้อนนั้นหนึ่งในล้านส่วน หากเราไม่ประหยัดน้ำ หรือถ้าหากเราหลีกเลี่ยงภาษี 100 ปอนด์ พร้อมกับคนอื่น ๆ อีก 10 ล้านคน จนเป็นเหตุให้รัฐบาลสูญเสียเงินรายได้จากภาษีจำนวน 1 พันล้านปอนด์แล้ว หลักของการแบ่งส่วนได้ จะบอกว่าเรามีส่วนในความสูญเสีย

นั้นด้วยเท่ากับ 1 ใน 10 ล้าน เป็นต้น

ข้อถกเถียงของไกลเวอร์นี้ต่างจากของไบรอัน แมรี อยู่บ้าง ตรงที่ว่า เขายอมรับว่าผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของคน ๆ เดียว และครั้งเดียวนั้นอาจรับรู้ไม่ได้ ดังนั้น โอลสัน ย่อมไม่สามารถโต้แย้งไกลเวอร์แบบเดียวกับที่โต้แย้งแมรีได้ แต่เขาอาจแย้งว่า ที่เราต้องยอมรับหลักการของการแบ่งส่วนได้นั้น ก็เพราะเรามีสมมติฐานที่ไม่อยู่ในทฤษฎีของเขาเพิ่ม เข้ามาอีก ข้อหนึ่ง คือ จะมีคนอื่น ๆ ทำแบบเดียวกับเราจนกระทั่งเกิดความเสียหายขึ้นจนรับรู้ได้ ในตัวอย่าง เรื่องการปล้นนั้นมีคนอื่น ๆ อีก ๑๑ คนร่วมปล้นกับเราด้วย แต่ทฤษฎีของเขาพูดถึงการกระทำของคนคนเดียว ซึ่งถ้าหากจะใช้ตัวอย่างของไกลเวอร์แล้ว เราต้องพิจารณาว่า ถ้าหากเราเป็นผู้เดียวที่ไปปล้นในครั้งที่ 2 แล้ว เราจะเห็นว่า อาหารกลางวัน 1 มื้อ ของเราไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้านคนใดเลย พวกเขาจะไม่รู้สึกเดือดร้อนจนรับรู้ได้เลย และถ้าหากการปล้นอาจทำให้รู้สึกว่าจะมีผลเพิ่มเติมให้กับการที่ชาวบ้านคนหนึ่งไม่ได้รับประทานถั่วหนึ่งเม็ดแล้ว เราพอจะนึกถึงการขโมยเป็นตัวอย่างแทนการปล้นก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจะเห็นว่า ชาวบ้าน อาจจะไม่ทันสังเกตเห็นด้วยซ้ำว่า พวกเขาแต่ละคนได้รับความสุขลดน้อยลงไป เพราะขาดถั่วไป 1 เม็ด ในขณะที่ถั่ว 100 เม็ด ที่เราได้จากการขโมยนั้น ทำให้เราได้รับประทานอาหารกลางวันถึง 1 มื้อเต็ม ๆ

การปรับตัวอย่างของไกลเวอร์ให้เป็นเช่นนี้ จะทำให้เราได้ข้อสรุปที่ไม่น่าเชื่ออีกอย่างหนึ่ง คือ การไม่ร่วมมือในการสร้างสาธารณสมบัตินั้น ไม่ได้เป็นการเอาเปรียบใคร เพราะการเอาเปรียบสาธารณชน หมายถึงการที่เราได้รับประโยชน์จากสาธารณสมบัติ ซึ่งเกิดจากการกระทำของคนอื่น ๆ แต่เมื่อการไม่มีส่วนร่วมของเราจะไม่ทำให้ใครรู้สึกเดือดร้อนแล้ว เรา ย่อมไม่ได้เอาเปรียบใครจากการไม่มีส่วนร่วมดังกล่าว ที่เป็นเช่นนี้ได้ ก็เพราะโอลสันมีสมมติฐานว่า การกระทำอย่างหนึ่งสามารถเข้าใจได้ โดยไม่ต้องอาศัยบริบท (context) ใด ๆ ของมัน

ตรงนี้เป็นปัญหาที่เกิดจากการเข้าใจ เกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องขีดจำกัด (threshold) ของโอลสัน เขาใช้มโนทัศน์นี้อย่างไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ เขาเพียงแต่ใช้มโนทัศน์นี้เป็นเครื่องมือ เพื่อจะบอกว่า เราจะทำอะไรหรือมีปฏิริยาต่ออะไรที่ปรากฏผลที่สามารถรับรู้ได้เท่านั้น หากผลดังกล่าวต่ำกว่าขีดจำกัดอันหนึ่งแล้ว เราจะเห็นว่าไม่สำคัญพอที่จะไปกระทำหรือมีปฏิริยา หรือบางครั้งก็จะไม่ได้สนใจในผลนั้นไปเลย เช่นในตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์นั้น การ

ที่บริษัทแห่งหนึ่งจะเพิ่มผลผลิตของตัวเอง เพื่อเพิ่มผลกำไรนั้น บริษัทอื่น ๆ ที่ผลิตของสิ่งเดียวกัน จะไม่เดือดร้อนจากการกระทำดังกล่าวของบริษัทนั้นเลย เพราะระดับราคาสินค้านั้นในตลาดจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากภายใต้ อะไร อาจจะทำให้บ้างแต่ผลกระทบต่อบริษัทอีกจำนวน มากนั้น ยากจะรับรู้ได้ ดังนั้นจะไม่บีบบริษัทอื่นใด เปลี่ยนแปลงแผนการผลิตของตน เนื่องจาก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ว่าเป็นเช่นนั้น จะไม่สอดคล้องกับความหมายของมโนทัศน์ ชัดจำกัด เท่าใดนัก มโนทัศน์นี้เปรียบเสมือนบริบท (context) ของการกระทำที่มีผลเพิ่มขึ้น ได้จนถึงขีดจำกัด แม้ว่าการกระทำแต่ละการกระทำจะมีผลที่ไม่สามารถรับรู้ได้ก็ตาม แต่เมื่อ เกิดขึ้นร่วมกันทางใดทางหนึ่งแล้ว ย่อมเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดผลที่สามารถรับรู้ได้ขึ้นได้ การ เดินลัดสนามหญ้าครั้งหนึ่งของคน ๆ หนึ่ง แม้ว่าจะไม่ทำให้เกิดรอยทางเดินจนเห็นได้ชัดก็ตาม แต่เมื่อเดินกัน เช่นนั้นบ่อย เข้า ก็ย่อมเกิดเป็นรอยทางเดินขึ้นให้เห็นได้ การมองการกระทำ อย่างหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงบริบทที่ทำให้เกิดการกระทำอย่างนั้นขึ้นได้นั้น ย่อมทำให้เกิดความ เข้าใจ ผิดพลาดขึ้นได้ การมองการเอาเปรียบสาธารณชนโดยขาดการคำนึงในเรื่องดังกล่าวก็ย่อม เกิด ความผิดพลาดขึ้นได้เช่นกัน เราจะกลับมาพิจารณา เรื่องนี้อีกครั้งในบทสุดท้าย

ตัวอย่างของไกลเวอร์ชี้ให้เห็นว่า เราไม่ควรถือว่า ผลการกระทำที่รับรู้ไม่ได้มีค่า เท่ากับศูนย์ ข้อถกเถียงของเขาสืบผลของความเดือดร้อนที่สืบทอดได้เป็นฐาน สำหรับประเมิน ว่า ผลของการกระทำที่รับรู้ไม่ได้ มีค่าเป็นหนึ่งในส่วนของความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นแล้วนั้น แต่จากการปรับตัวอย่างของไกลเวอร์บางอย่างทำให้เราอาจเห็นทางที่โอลสันจะแย้งไกลเวอร์ ได้ว่า ในกรณีที่ยังไม่เกิดความเดือดร้อนที่สืบทอดได้นั้น หลักของการแบ่งส่วนได้ย่อมใช้ไม่ได้ อย่างเช่น การขโมยสิ่งจากชาวบ้านคนละ 1 เม็ด โดยขโมยคนหนึ่งย่อมไม่ทำให้เกิดความ เดือดร้อน "ที่สืบทอดได้" อันใด ที่เราจะเอามาแบ่งส่วนได้ เป็นต้น ต่อจากนั้น เราได้มาถึง เรื่องการมองการกระทำอย่างไม่คำนึงถึงบริบทดังได้กล่าวแล้ว อย่างไรก็ตาม เรายังตอบคำถาม เกี่ยวกับคนที่เห็นแก่ผู้อื่นไม่ได้จากทั้งหมดนี้ว่า เราจะเห็นด้วยกับคนที่เห็นแก่ตัวหรือไม่ในเรื่องความ เป็น เหตุผลของการเอาเปรียบสาธารณชน ประเด็นต่อไปนี้จะ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่เรากำลังต้องการสำหรับ ตอบคำถามนั้น

“เป็นไปได้อะไรที่จะมีผลที่ไม่สามารถรับรู้ได้ ?” คำถามนี้มีนัยสำคัญต่อเรื่องนี้ เช่นเดียวกับคำถามที่ว่า “เป็นไปได้อะไรที่การกระทำอันหนึ่งจะไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอะไรกับผลที่จะเกิดขึ้น ?” โอลสันจะตอบคำถามนี้ว่า เป็นไปไม่ได้ เช่นเดียวกับคนที่เอา เปรียบสาธารณชน านตัวอย่างของซอลิส , คนเสี่ยงภายในตัวอย่างของสตราง และทุกคนในข้อตกลงเฉียงของเขา ข้อตกลงเฉียงของคนเหล่านี้มีผลอยู่ที่ว่า การเอา เปรียบสาธารณชนของคน ๆ หนึ่งในสังคมที่มีคน มากๆ จนทำให้ส่วนร่วมของแต่ละคนไม่มีความหมาย เมื่อเทียบกับสาธารณสมบัติที่ทุกคนต้องการ นั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่รับรู้ได้เลย ไม่ว่าคนอื่น ๆ จะร่วมมือกันหรือไม่ร่วมมือเป็นจำนวนเท่าใดก็ตาม การร่วมมือหรือไม่ร่วมมือของเขาคนเดียวจะไม่ทำให้เกิดความแตกต่างที่รับรู้ได้กับผลที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น เขาจึงไม่มีความ เป็น เหตุผลที่จะ เข้าร่วมในกิจกรรมนั้น

หากเราเห็นว่า การกระทำของสมาชิกคนหนึ่งของสังคม เป็นการกระทำที่ไม่มีผลที่รับรู้ ได้ โดยไม่เพิ่มเติมเงื่อนไขอะไรอีกแล้ว เราอาจต้องพบกับ Sorites Paradox ดังที่แสดง ให้เห็นในข้อตกลงเฉียงของทัคค์ เพราะการกระทำที่มีผลอันรับรู้ไม่ได้ย่อมไม่สามารถทำให้เกิด เป็น สาธารณสมบัติอันรับรู้ได้ขึ้นมา แต่ถ้าหากเราเพิ่มเงื่อนไขเข้ามาว่า การกระทำดังกล่าว เป็นหนึ่งใน หลายๆ การกระทำที่เมื่อรวมกันทางใดทางหนึ่งแล้ว จะถึงขีดจำกัดปรากฏเป็นผลที่รับรู้ได้ ขึ้น มาแล้ว เราจะไม่ต้องพบกับปัญหาที่ทัคค์เสนอ

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มีอยู่ 2 ประการ คือสมมติฐานที่ว่า

ก. การเอา เปรียบสาธารณชนครั้งหนึ่ง ไม่ก่อให้เกิดผลแตกต่างที่รับรู้ได้ต่อสาธารณ-สมบัติอันหนึ่ง

ข. ความสัมพันธ์ต่อไปนี้เป็นความสัมพันธ์แบบ “สืบทอดได้” (transitive) คือ “ไม่มีความแตกต่างที่รับรู้ได้ระหว่างผลของการเอา เปรียบสาธารณชนครั้งหนึ่งกับอีกครั้งหนึ่ง” ได้แก่ เมื่อไม่มีความแตกต่างที่รับรู้ได้ ระหว่างผลของการเอา เปรียบสาธารณชน ก. กับ ข. และ ข กับ ค แล้ว ความสัมพันธ์นี้จะจริงระหว่าง ก กับค ด้วย

จากการใช้สมมติฐาน 2 ประการที่จะทำให้เราพบกับปัญหา Sorites Paradox เช่น ในกรณีที่สาธารณสมบัติ ได้แก่ ปริมาณน้ำที่สามารถใช้ได้พอเพียงจนผ่านภาวะขาดแคลน การไม่ประหยัตามส่วนที่ต้องประหยัของคนหนึ่งจะไม่ทำให้เกิดผลแตกต่างที่รับรู้ได้ ต่อปริมาณ

นำดังกล่าวแต่อย่างใด การไม่ประหยัดของอีกคนหนึ่งจะไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างที่รับรู้ได้ ระหว่างผลที่เกิดจากการไม่ประหยัดของคนแรกกับคนนี้ และเป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนถึงคนที่ 1 ล้านหรือก่อนนั้น เราก็จะเห็นว่า ข้อสรุปที่ได้นั้นไม่เป็นความจริง เพราะผลที่เกิดจากการไม่ประหยัดน้ำของคนแรกย่อมแตกต่างอย่างรับรู้ได้ กับผลที่เกิดเมื่อคนที่ 1 ล้านไม่ประหยัด

การหลีกเลี่ยงข้อสรุปนี้ ทำได้โดยปฏิเสธสมมติฐานข้อหนึ่งข้อใดในสองข้อข้างต้น นั้น ข้าพเจ้าคิดว่าโอลสันและคนอื่นๆ คงจะปฏิเสธข้อสอง เพราะพวกเขาเชื่อว่ามิใช่สิ่งที่เป็นแบบที่มันโน้ตส์เรื่องซีดจางัก กล่าวไว้ คือมีการกระทำที่ผลของการกระทำนั้นเองไม่สามารถรับรู้ได้ แต่ก็มีระดับที่จะเกิดเป็นผลที่รับรู้ได้ขึ้น (แม้ว่าโอลสันจะไม่เคยกล่าวไว้เช่นนี้ แต่เราพอจะตีความได้จากข้อเขียนบางตอนของเขา) การเลือกทางนี้อาจช่วยให้คนที่เห็นแก่ตัวสรุปได้ว่าการเอาเปรียบสาธารณชนที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเลยนั้น เป็นการกระทำที่มีความเป็นเหตุผลในกรณีที่ผลได้มากกว่าผลเสีย แต่สำหรับผู้ที่เห็นแก่คนอื่น เขาไม่จำเป็นต้องยอมรับ เช่นนี้ กล่าวคือ ถ้าหากเขาปฏิเสธลักษณะของความสัมพันธ์ในสมมติฐานข้อสองนี้แล้ว เขาย่อมคำนึงถึงหนทางที่ส่วนร่วมของเขาจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นได้อย่างไร และจากมโนทัศน์เรื่องซีดจางัก เขาย่อมเห็นว่า การเลือกที่จะร่วมมือกับคนอื่น ๆ ทำให้เกิดสาธารณสมบัติขึ้นนั้น เป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่คุณเห็นแก่ตัวจะเห็น ยิ่งกว่านั้น การเป็นคนเห็นแก่ผู้อื่น อาจทำให้เขายอมเสี่ยงที่จะร่วมมือทั้ง ๆ ที่มีความเป็นไปได้น้อยมากว่า การกระทำของเขาจะประสบผลอย่างคุ้มค่า ในขณะที่คนเห็นแก่ตัวจะคำนึงถึงแค่จุดคุ้มทุนและความสำเร็จของการกระทำของตัวเอง

ในอีกทางหนึ่งคนที่เห็นแก่ผู้อื่น อาจจะไม่เลือกปฏิเสธสมมติฐานข้อแรกที่กล่าวข้างต้นนั้นก็ได้ ทางนี้จะทำให้สามารถปฏิเสธความเป็นเหตุผลของการเอาเปรียบสาธารณชนครั้งหนึ่งที่ไม่สามารถรับรู้ได้ถึงผลของการกระทำนั้นเลยก็ได้ และแม้ว่าการกระทำนั้น จะเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว โดยที่ไม่มีโอกาสจะร่วมกับการกระทำอื่นใด จนอาจก่อให้เกิดผลที่รับรู้ได้เลยก็ตาม คนที่เห็นแก่ผู้อื่นจะไม่เห็นว่า การเอาเปรียบสาธารณชนแม้ในกรณีเช่นนี้ จะเป็นการกระทำที่มีความเป็นเหตุผลได้อย่างไร เพราะวัตถุประสงค์ของคนเห็นแก่ผู้อื่น เมื่อเกี่ยวข้องกับการสร้าง

สาธารณสมบัติย่อมได้แก่ การที่มีผู้อื่นได้รับประโยชน์จากสาธารณสมบัติอันนั้น ยิ่งสาธารณสมบัติดังกล่าว เกี่ยวพันถึงคนจำนวนมากเท่าใด เขาก็ยิ่งจะเห็นว่าการเกิดขึ้นของสาธารณสมบัติอันนั้น เป็น เรื่องสำคัญมากขึ้น เท่านั้น แต่การ เอา เปรียบสาธารณชนหรือการไม่ยอมรับร่วมมือสร้างสาธารณสมบัติย่อมไม่สามารถมองเห็นได้ว่าจะ เป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดสาธารณสมบัติขึ้นได้ อย่างไร หรืออย่างน้อยถึงแม้ว่าอาจทำให้เกิดขึ้นได้บ้างแต่จะมองว่า เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการสร้างสาธารณสมบัติไม่ได้แน่นอน เพราะสาธารณสมบัติจะ เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมี คนสร้างมันขึ้น เท่านั้น ดังนั้นคนที่เห็นแก่ผู้อื่นย่อมไม่ เห็นว่าการ เอา เปรียบสาธารณชน เป็นวิธีที่จะทำให้ตนเองบรรลุถึงวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากทัศนะของ โอลสันที่ว่า การกระทำที่มีความ เป็น เหตุผล คือการกระทำที่จะทำให้ผู้กระทำบรรลุวัตถุประสงค์ของเขาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เราจึงสรุปได้ว่าคนที่เห็นแก่ผู้อื่นย่อมไม่ เห็นว่าการ เอา เปรียบสาธารณชน เป็นการกระทำที่มีความ เป็น เหตุผลตามทัศนะของ โอลสัน

เป็นอันว่าข้ออ้างของ โอลสันที่ว่า ทฤษฎีกลุ่มใหญ่ของเขาใช้ได้กับผู้ ที่เห็นแก่ผู้อื่น จึงไม่เป็นความจริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย